

S. ÜSTÜNCEL.

dev

İŞÇİNİN SESİ DİZİSİ - 1

S ÜSTÜNCEL

dev

İŞÇİNİN SESİ DİZİSİ - 1

YAYIN İSTEME ADRESİ: İŞÇİNİN SESİ
56, MANSFIELD ROAD
ILFORD, ESSEX
ENGLAND

ÖNSÖZ

Türkiye bugün bir yol ayrımında. Sınıfların karşılıklı yer alımı, giderek olgunlaşmakta olan devrimci durum, nesnel koşullar bu ayrımı belirliyor. Ya faşizm, ya sosyalizme açılan ileri demokratik düzen... Çünkü Türkiye "emperyalizmin zayıf halkasıdır."

Konya'da toplanan tarihsel TKP Konferansı devrimci savaşta bir dönemeç, yeni bir aşama oldu. TKP Merkez Komitesi Politik Bürosu'nun 24 Mayıs 1973 tarihli kararlarıyla başlayan büyük atılım yeni boyutlar alıyor. 24 Mayıs kararlarının ardından yeniden örgütlenmeye geçen, örgütlerini kuran TKP, bugün devrim savaşının en ön hattında kıran kırana çarpışıyor. Bu savaşın başını çekiyor.

"DEV" in yazarı S. Üstünel, Türkiye komünist ve devrim hareketinin önderlerindedir. Üstünel bugün de TKP'nin kumanda köprüsünde, yönetiminde, en başındadır.

Üstünel'in yazdığı "DEV", yol ayrımında, çetin koşullar altında savaş veren komünistler, ilericiler, devrimciler için yol gösterici bir yazıdır. Üstünel, bu yazısında, Dimitrof'la Türkiye ve TKP üzerine konuşmalarını aktarıyor. S. Üstünel ve Reşat Fuat Baraner'in Dimitrof'la yaptıkları bu konuşmalar, Dimitrof'un Türkiye komünistlerine yönelttiği eleştiriler, 1973'ten sonra gelişen şu içinde bulunduğumuz ortamda gerçekten çok önemlidir. Dünüme, bugünüme ışık tutucudur.

24 Mayıs 1973 Politik Büro kararlarıyla likidasyonu, oportünizmi aşan TKP, ancak bugün Dimitrof'un eleştirilerinin hakkını veriyor. Tarihsel Konya Konferansı bu gerçeği kanıtlar. Bugün durum, Dimitrof'un 1934'te "Siz arabayı atın önüne koşmuşsunuz." dediği gibi değil artık. At önde... Şahlanmış, dolu dizgin gidiyor... Kızıl bir güneşe doğru...

R. YÜRÜKOĞLU, 1977

The first part of the paper discusses the importance of maintaining accurate records of all transactions. This is particularly true for businesses that are subject to strict regulatory requirements. In such cases, the failure to maintain proper records can result in significant penalties and legal consequences. Therefore, it is essential for businesses to invest in robust record-keeping systems that can ensure the accuracy and integrity of their data.

One of the key challenges in record-keeping is the volume of data generated by modern businesses. With the increasing use of digital technologies, the amount of data being produced is growing exponentially. This makes it difficult for businesses to manage and analyze their data effectively. To overcome this challenge, businesses need to adopt data management strategies that can help them organize and store their data in a structured and accessible manner.

Another important aspect of record-keeping is the need for transparency and accountability. Businesses should be able to provide clear and concise explanations for their financial and operational decisions. This requires the implementation of strong internal controls and the establishment of a culture of transparency. By doing so, businesses can build trust with their stakeholders and demonstrate their commitment to ethical and responsible business practices.

In conclusion, maintaining accurate records is a critical component of any business's success. It enables businesses to make informed decisions, comply with regulatory requirements, and build trust with their stakeholders. By investing in robust record-keeping systems and adopting effective data management strategies, businesses can ensure the accuracy and integrity of their data and position themselves for long-term success.

DEV

-Dev mi?..-Yiğit mi?..

Bu tartışma günlerce sürdü. Belki daha da sürecekti. Cezaevindeydik. Sonra olay olağanüstüydü. Kahramanı da öyle...

Yıllardan 1933. Beş yıldır "dış dünya" ile bağlarımız, padişahçı bir kadı bozmasının yargısıyla kesilmişti. Yattığımız kale beş yüzyıllıktı. Oysa neler oluyordu dünyada...

Cezaevinin "bakkalı" Şehmus, lor peynirini bir yarım gazeteye sarmış, bizim yattığımız "yasak bölüme" ayakçıyla göndermiş. Ayakçı kurt gibi bir delikanlıydı. Nöbetçileri atlatmasını bilirdi... Bizim komüna birdenbire canlanıverdi... Buruşuk gazete sahifesini bizim "aşçı", yufka açar gibi açtı... Millet başına üşüştü. Bulgur karava-

nasına böyle çökmezlerdi...

-Dünya alt üst oluyor... Dimitrof!... Ne, Dimitrof... "Rayıştağı mı yakmış?"... Amma da ha!... Geç onu bir kalem... Faşistler başladılar Almanya'nın göbeğinden dünyayı ateşlere vermeye... Ama Dimitrof'un ilgisi ne?... Seninki de lâf mı ya!... Kabak komünistlerin başına mı patlayacak?... Vay yavuz hırsızlar... Durun, susun kardeşim, okuyalım sonuna kadar, ne varsa... Dayanıyormuş Dimitrof Laipzig'de. Bilekleri de kelepçeliymiş duruşmalarda. Korkuyorlar... Hitlerciler yarınlarından korkuyor... "Filofof" yorumlarını ertele... Kalıbımı basarım, faşistler yakmıştır... Bak, işte Dimitrof nasıl dayatıyor Göring'i duvara... Öteki yargılananlar kim?...

Gazete sahifesi elden ele dolaştı. Buruşukları bayağı “ütüldü”. Sonra bir “muska” gibi saklandı.

Şehmus bir Kürt köylüsüydü. Hükümete silâh çekmiş, 101 yıl giymişti. Okur-yazar değildi. Kulağı delikti. Cezalılarından bir “efendi” kovuşta gazeteyi okumuş. Bilgiçlik satmış millete. “Komünistler Alman Meclisini ateşlere vermişler” demiş. Cümle cezaevliler: Baboo! demişler... Şehmuş, “ver kese kâadı yapayım şu gazeteyi” demiş... Bize böyle ulaştı Dimitrof haberi... Dış dünyayla bağımızın kurulmasına 101’lik Şehmus yardım etti...

Olayı büyütüyorum. Dimitrof yoldaşın Laipzig’deki o davranışı, Hitlercilere, faşizme böylesine meydan okuyuşu, komünizme, komünist partisine böylesine inanışı, halka böylesine bağlılığı, enternasyonalizmi böylesine savunuşu, binlerce kilometre uzaklarda kale duvarlarını aştı, yasakları yıktı... Olay dünya çapındaydı. Çatışma, yalnız bir komünist-faşist vuruşması değildi. Bütün vuruşma: Harp mı- barış mı? Demokrasi mi? Sosyalizm mi- gerilik mi? Ulusal bağımsızlık mı- kölelik mi? Aydınlık mı- karanlık mı? Emperyalizmin en kırıcı, en gerici, vurucu kuldikilmişti dünyanın karşısına. İşte buna karşı çıkmak, komü-

nist yiğitliğin yiğitliğiydi...

Kapalı kapısına “yasak” yaftası asılı bizim koridorda, günlerce iki arkadaş tartıştı durdular. Biri: “Dev” diyor. Öbürü: “Yiğit” diyor. İki arkadaşın da adları Ahmet. İkisi de Bulgaristan’dan gelme -göçmen. İkisi de uzun boylu. Biri sarışın, tütüncü. Filibeli. Öbürü kunduracı. Eski-Zaralı. Kunduracı esmer, yakışıklı. Yalan söylemez. Ama olayı anlatırken katkı yapar. Bulgaristan’da Tsankof faşistlerine karşı silâhla dövüşmüş. İşlenmiş, gür bir sesi vardı. “Napred drugari-yoldaş ileri!” diye bir çekti mi, ses taş localardan taşar, yansılanırdı İçkale’nin duvarlarına çarpa çarpa. Bir kusuru vardı, tartışırken bağırırdı:

—“Dimitrof devdir... Gözle-
rimle gördüm... Senin ağzın o zamanlar süt kokardı. Daha ananın kucagındaydın... Hem Dede’nin -Blagoyev’in yanında gördüm... Sırtında meşin ceket vardı. Şimdiki gibi, nah gözle-
rimle gördüm, bre momçe!... Benim saçlarım nasıldır, onunkiler de öyle...”

—“Saça değil, başa bak hemşerim... Saç, sakal işi bir yana. Onu pek karıştıрма. Lenin dızlak. Marks tam tersi. Engels’te sakal, bıyık bir güzellik. Bu bizim büyüklerin hepsi birbirinden yiğit... Lenin’in bayılı-
rım açık alınına ve zimba şaka-

lına... Ben görmedim Dimitrof'u. Babam anlatırdı. Babam kitap basardı. Dimitrof yoldaşla çalışmış... Dağlarda toplantılara götürmüş babamı... Yiğit, belli. Nasıl abanyor Göring'in üstüne... Nasıl dağıyor faşistlerle... Yiğit anam, dedik a!..."

Taş localara, karanlık koridora bir canlılık gelmişti. Bizze su getiren, akşamları koridordaki fenerleri yakan Besnili Haso şaşmıştı halimize. Haso trahom çekmişti. Kanlı kanlı bakardı gözleri. Yüzlerimize bakıp bakıp: "Tövbe, tövbe... Size imansız diyenler yalan söylüyor" diyor, başını sallıyordu. Topraksız bir kölüydü Haso. Çok çekmişti ağalardan. Maraş'ın sayılı ağalarından birine karşı çıkmış. "Toprak-hürriyet" demiş. Yakalanmış, karakollarda sopa yemiş. 25 yıl da ceza giymiş. Bizim arkadaşlardan biri ona okumayazma öğretti. Kalem, kâat yaktı. Bir yazar-bozar tahtası uydurmuşlardı. Grafit kalemi idareli kullanırlardı. Haso'dan öğrendik. Gizli servisin şefi gelmiş cezaevi müdürlüğüne. Sonra kâtip sormuş Haso'ya: "Nedir bu komünistlerdeki yeni hava?" diye...

Kontrol bir kat daha sıkılaştı. Haso'nun ayağını kestiler bizden. Ama: "Dev mi? -Yiğit mi?" tartışması kesilmedi. Haso'ya okuma-yazma öğreten

yoldaşı hepimiz severdik. Anadolu'nun göbeğindendi. Köylüyü iyi bilirdi. Kurtuluş savaşına katılmıştı. Cephede Komünist Partisi'ne girmişti. Epi yerlere gitmiş, memleket dışına çıkmışlığı vardı. Dimitrof yoldaşı da görmüşlüğü vardı, uzaktan. Bizim iki Ahmetlerin arasını bulmak onun için zor olmadı:

-Ee, bizim drugariler! Bırakın şu Türk-Bulgar damarınızı... Yiğitin tarih içindeki yerini, rolünü bilimsel ölçülerde vermişler bizim yücelerimiz. Kahramanın niteliğini nasıl anlatır Lenin! Nasıl savunuyor Leninciliği Dimitrof! Nasıl duruyor Sovyetlerden yana! Nasıl savunuyor Bulgar halkını! Nasıl göğüslüyor düşmanları! Komünist Partisi'ne, ülküsüne nasıl bağlı!... Biz bunlara bakıyoruz. Öyle övünüyoruz... Dev olmuş, masallarda kalmış. Yiğit olmuş, dağlarda yitmiş... Bu öylesi değildir. Faşizme böylesine karşı çıkmak devliktir, yiğitliktir...

Tartışma ve konuşmalarla içimizi boşaltıyorduk. Ama sözlerimiz dört duvar arasında kalıyordu. Buna dayanılmazdı. Bizze de birşey yapmak düşerdi. Dünyayı sarsan bu olaya, uzaklardan seyirci mi kalacaktık? Niye susalım? Her yoldaş bir tepki biçimi ileri sürüyordu. Dayatalım, telgraf çekelim. Bırakmazlarsa açlık grevine ya-

talım...

Komüna toplandı. Millet öyle birbirine kenetlenmişti ki... Kitapları alanlarda yakarak, kanla, ateşle, ölümle insanlığın üzerine yürüyen faşist barbarlığı protesto ettik. Bu saldırıya karşı çıkan Dimitrof yoldaşı selâmladık. Hem kendi adımıza, hem halkımız adına iki ayrı telgraf çekelim, dedik. Telgrafların biri protesto. Öbürü selâm. Protestoyu Ankara'daki Alman Elçiliği'ne. Selâmlarımızı, saygılarımızı Laipzig'e-Dimitrof yoldaşa...

Nöbetçi gardiyana seslendik. Müdürü istedik. Müdür, eski bir jandarma çavuşu. Adam "dünya düz" diyor. Yattığımız bu kalenin yosunlu duvarları kadar eski kafası. Gözleri bulanık bulanık. Dikildi karşımıza. Sarma bir sigara var dudaklarında...

-Yazacağımız var. Kâğıt istiyoruz, kalem istiyoruz. Ankara'ya, Almanya'ya telgraf çekeceğiz, dedik...

Adam kös dinlemiş, çevirdi başını gitti... Biz de alışık tepkiye geçtik. Başladık koridorun kapısını yumruklamaya... "Yoldaş ileri!..." türküsünü tutturduk... Bizden başka bu kalede bin kişi yatıyor. Çoğunluk Kürt. Arap var, Türk var. Köylü, kentli karışık. Cezaevinin ortasındaki dört köşe büyük avlu, acayip bir "pazar yerini" andırı-

yor. Giysiler, kıyafetler alaca alaca: Ortaçağ ve eskiler bastırıyor yenileri. Herkes, gözlerini yukarıya, bizim koridorun demir parmaklıklarına dikti. Kürtçe gür sesler geliyor:

-Çi heyye? - Ne var?... Çi heyye 100? - Ne oluyor?...

Bu sesler sesimize kaç defa karışmıştır. Bir seferinde biz onları var gücümüzle tuttuk. Fkmeek grevini kazandılar. Şimdi onlar bizi destekliyor. Cezaevi gürüyor...

Jandarmalar doldu içeri. Palaskalarını sıyırdılar. "Kovuşlara! Dağılın!..." buyrukları uğultunun içinde kayboluyor... Savcı geldi. Jandarma komutanı geldi. Gizli servisin şefi geldi. Zorumuzu, isteğimizi sordu savcı. Anlattık. Telgraf çekeceğiz, dedik. Yüzümüze kaşlarının altından baktılar. Olayı kimden, nasıl öğrendiğimizi sordular. Yerin kulağı var, dedik Kuş kanadıyla geldi, dedik...

Savcı bir tutanak yazdı. İmzalamadık. Telgrafları yazdırdı. İmzaladık... Çekip gittiler. Hepimizi localarımıza kapadılar. Kapıları sürmelediler. Nöbetçiler arttı... Biz, protesto ve telgrafımızı bağıra bağıra tekrarladık. Bu çatışma iki gün sürdü. Başgardiyana geldi. Telgraf parası istedi. Verdik. Sonra, postaneden iki ayrı makbuz aldık. Ama bizim protestomuz, selâmımız manipulelerden, telgraf tellerinden geçmedi. Bunu sonradan öğrendik. Belki bir gün gelir, bunları Genel Emniyetin ar-

şivlerinde bulurlar...

* * *

1933 yılı. Ekim ayının sonu. Cumhuriyet 10 yaşında. Af çıktı. Cezaevinin dış kapısı, Kale-içi mahşere döndü. Millet kucaklaşıyor. İçerde kalanlar, yakası yırtılmamış küfürler savuruyor. Bizimkileri de uğurladık. Komünada iki yoldaş kaldık. Yalnız bize, arta kalan yıllarımızı başka bir kalede dolduracağımızı bildirdiler... Ve bir gün kelepçeleri vurdular bileklerimize. Kale kapısından çıktık jandarmalarla... Yürüyemiyorduk. Tepemizde güneş vardı. Gökte çift kanatlı Bregeler, balta burun Yunkesler uçuyordu. Tuhaftı X. yıl. Bu on yılın beşini bu kalede geçirdik. Ne değişmişti? Kale duvarı yer yer yıkılmıştı, dinamitle atılmıştı. Bir rakı, bir un fabrikası, bir hastane kurulmuştu. Tek katlı lojmanlar sıralanmıştı. Demiryolu kente ulaşamamıştı... Beyler gene bu ovalara hükmediyor. Köylüler toprağa, arkamızdaki jandarmalara kurşun dolu gözlerle bakıyor. Bayram havası esmiyordu bu köylülerin yüzüne...

Bayramı yollarda, karakollarda, jandarmalıklarda geçirdik. Doğudan Batıya vardık. Kimi kentlerin içinden geçtik. Bayramı en içtenlikle kutlayan işçilerdi. Malatya'da davullar dövülüyordu. Eskişehir'de demiryolcular, Türk bayraklarını, tıpkı Kurtuluş Savaşında omuzlarına çaprazlama astıkları çe-

te fişeklikleri gibi, sarmışlardı. Öyle çalışıyorlardı. İstanbul'un caddeleri Türk-Sovyet bayraklarıyla donanmıştı. Moskova'dan misafirler gelmişti bayrama...

İstanbul savcısı iri yarı bir adamdı. Cumhuriyetçiydi. Gericiliğe, hele emperyalizme karşı olduğunu gizlemiyordu. Kâğıtlarımız ona gelmişti. Artık buradan doğrudan Karadeniz kıyısındaki kaleye gidecektik. Jandarmalıktaydık. Savcı bizi komutanın odasına aldı.

-Şöyle oturunuz, dedi. İki koltuk gösterdi. Jandarma komutanı ayakta duruyordu. Savcı söze Dimitrof'tan başladı:

-Komünist oldun mu, öyle olacaksın... Yanlış anlamayın beni. Leipzig davasını baştan sonuna kadar izledim... Faşizm gerçekten korkunç... Bana göre Dimitrof en kuvvetli bir hukukçu... Hallaç pamuğuna çevirdi karşısındakileri... Biliyor musunuz, burada, İstanbul'da ne kadar hayranları var onun! Yalnız uyanık işçiler, aydınlar arasında değil... Millî mi diyelim, yoksa sizin gibi enternasyonal mi diyelim? O çapta bir ihtilâlcisi... Hakkını yememeli. Halkını seviyor mu, seviyor!

Kahve getirdiler, içtik. Türkiye'den, dünyadan söz ettik. O, cumhuriyet savcısı olarak konuştu, biz komünist olarak... Savcı bir açmaz karşısındaydı, belliydi. Bir X. yıldan, bir bizden söz ediyordu. Bizi kapıya kadar uğurladı:

-Yolunuz açık olsun, dedi.

Biz çoktan kurmuştuk. Savcı da “yolunuz açık olsun” dedikten kelli, sürgüne kim gider. Durum da elverişliydi. Yakayı sıyırmak güç olduysa da, geç olmadı...

Yıl tükeniyordu. İstanbul tatlı bir kışa girmişti. Marmara ipek dersin. Hava kadife kadar yumuşak. Gökte yıldızlar salkım salkım. Yer alaca bulaca: Işıklar birbirine karışmış. Sanki bir yan yanıyor, sanki öbür yan dumanlara boğuluyor...

Kayıkla geçtik Sütlice'ye. Haliç bulanıktı, ekşi ekşi kokuyordu. Vurduk Okmeydanı'na, yel tatlı tatlı esiyordu. Yanımda, yıllarca ayrı düştüğüm bir yoldaş var. O da başka bir cezaevinden yakayı yeni sıyırmış. Ben bu patikaları ezber biliyim. Çocukken ne kadar oynamışım, ne kadar nişan almışım, ne kadar kaç defa başım yarılmıştır... Kurtuluşa geçtik. Tatavladan ne kalmış? Ne İatarna çalan var, ne hovarda türküleri söyleyen... Arka sokaklardan birinde, karışık bir sokakta “kırklara karıştık...”

Bir işçi evi. Döşemeler tertemiz, tahtalar gıcır gıcır. Yerde kilim bile yok. Alt katta büyükçe bir oda. İki masa “T” biçiminde kurulmuş orta yere. Arkasız, hasır iskemleler. Çoğu tanıdığım yoldaşlar. Ev sahipleri yeni evli. “Düğünü” bizim için tazeliyorlar. Böylesine alışmış görünüyorlar... Sofrada fasulya pilâkisi... Uskum-

ru ızgarası... İstinyeliler getirmiş balıkları. Beyaz şarap göndermişler Ayvalık'tan.

Papaz uçuruyoruz... Bardaklar dolu dolu: “Haydi, gittik!..” Sağlığımıza içtik... Sonra, gene kaldırdık bardakları, gene silmece: “TKP Türküsünü” tutturduk incecikten... Sonra, içimizden biri: “Sözvermiştik kalede. İçelim Dimitrof'un sağlığına!...” dedi. Tokuşturduk gene silmece, bardakları diplemece içtik..Söz sözü açtı. Kimse sesini yükseltmiyordu. Konuşanı, ötekiler can kulağıyla dinliyordu:

-...Faşistler, Laipzig'de kayalara çarptılar. Çok şeyler öğretti bize Dimitrof yoldaş. Komünist dediğin halkını, enternasyonalizmi böyle savunmalı... Komünist harekette yepyeni bir dönüşün eşliğinde olduğumuz besbelli... Kapkara, kanlı, yangınlı, ölümlü faşizmin karşısındadır dünya... Biz bu çatışmanın dışında değiliz... Daha şimdiden, Hitler'in perçemine vurulanlar var Türkiye'mizde... Babîali yokuşunda faşist boynuzlarını, munzurunu gösterenler az değil...

-...Bana kalırsa, madalyanın bir de öbür yüzü var. Cezaevinde, biliyorsunuz, açlık grevine yattık. İçimizden çoğunluk, taş gibi dayandı. Sarsılanlar olmadı değil. Tam o günlerde, Laipzig'de, bilekleri kelepçeli Dimitrof meydan okuyordu faşist voyvodalara... Bu haber bize açlık grevinin haftasında ulaştı-

tı. Millete yeniden bir kuvvet geldi. Sarsılanlar kendisini topladı. Utancından ağlayanlar oldu... Sanmayın ki bu olay, öyle bir saman alevidir...

—...Bizim semti bilirsiniz. İşçisi, esnafı, emeklisi, memuru, şusu busu, orta hallisi karışıktır. Aydını da yok değil. Polisi, işpiyonu, sivil it sürüsü kadar. Eskiden bana komşular ya tepeden, ya yan gözle bakarlardı. Arkamdan neler demezlerdi. Bu defa, sürgünden döndükten sonra bir basıklık seziyorum onlarda. Kimisi, arkamdaki sivil “yaverlerle” alay ediyor, bana değil, onlara kaş altından bakıyor. Kimi de açık içini döküyor: “O Bulgar parmak ısırttı dünyaya... Komünist halkını, yurdunu seviyor dedirtti dünyaya...”

—...Bana kalırsa, biz, biz dersem partimiz, Dimitrof olayını gereği gibi ele alamadık. Burjuva gazeteleri, çıkarıcılar, bu olayı işlerine geldiği gibi yaydılar. Bunun üzerinde kalpazanlığın daniskasını yaptılar, voli vurdular... Biz, daha çok, ağızdan konuştuk. Gizli yayımla ne kadar yayabilir, doğruyu halka ne kadar anlatabilirdik. Çok az. Oysa açık, legal yayın olanağı vardı, gene de vardır... Sekterlikten kurtulalım, kabuğumuzdan çikalım, çikalım diyoruz. Gene de çikamıyoruz. Alışkanlık, bağınazlıktan beterdir...

—...Otokritik yerinde... Bana kalırsa, faşizmin ne belâ olduğunu geniş yığınlara anlatmak günün konusu. Öyleyse La-

ipzig duruşması üstüne, legal cep kitapları çıkaralım. Olmaz değil. Bu X. yıl bayramıyla havada azıcık bir yumuşama var. Basalım gözüne. Buluruz basacak adam. Mangızdan haber ver... Sonra, parti komiteleri, parti üyeleri, bu olayı dallarıyla işlemelidirler... Hayda gittik!

Bardakları silmece gene doldurduk, gene diplemesine içtik...

***

1934 yılı. Yaz ayları. Bu aylarda Moskova'nın yöresi, etekleri yeşil üstüne işlenmiş renkli bir fiistan gibidir. Bir su akıyor çayırın içinden. Tel ağaçları sıralanmış ipincecik derenin iki yanına. Sağımız orman. Solumuz patates tarlaları: Yeşil yapraklar, beyaz çiçekler... Dinlenme evi bayırımı bir sırt üstünde. Ak, kara çamlar. Gümüş gümüş kayın ağaçları. Bir kavak var yol üstünde... Bir bulut var, para kadar. Güneş, gökten aşağı, baştan aşağı dökülüyor dallara, yapraklara, yerlere. Dümdüz bir alle: Yolun iki yanında ıhlamurlar. Hava ıhlamur kokuyor... Üçgen biçiminde ve küt burnu derece uzanmış bir bahçe. Bodur bodur elma, vişne, erik ağaçları. Kılıç, ateş çiçekleri. Beyaz, mor, kırmızı, kara güller... Bir Alman yoldaş, tek eliyle uğraşıyor bu güllerle. Bir kolunu bu yoldaş, Hitler'in ilk toplama kamplarından birinin tel örgülerinden kurtaramamış...

Ben kara güllere dalmışım. Arkadaşım Reşat Fuat Baraner Almanca konuşuyor Hamburglu Hans'la. Sezgili, duygulu bir komünist... Bir dal kestı tek elle. Yarı açılmış, kara bir gül uzattı bana: "Bitte..." dedi. Ben mersi derken o, mavi gözlerini ıhlamurlu yola dikti. Yüzünde sevinçle karışık çizgiler belirdi. Ben de onun baktığı yöne döndüm. Ağır adımlarla birisi bize doğru geliyordu. Üstünde gri, şık bir kostüm. Başı açık. Saçlarının taranışından, geniş alınından hemen tanıdık. Şelâm verdi. El sıkışırken şaşırđım, tuttuğum gülü ona toka ettim. Gülümsedi: "Spasibo" dedi... Dimitrof yoldaşla ilk karşılaşmam böyle beklenmedik ve acayip oldu...

Nereden olduğumuzu sordu. Yerimizi söyledik. O, "komşu... komşu..." dedi. İlk şaşalamam geçmişti. Biz iki arkadaş-tık. Dimitrof yoldaş bahçedeki banklardan birine oturdu. Bizi iki yanına aldı. Önce ikili bir dille: Rusça, Almanca gitti konuşmalar. Sonra ortak dille. Rusçaya çevirdik işi. Söz sözü açtı. Yeni geldiğimizi, burada dinlendiğimizi söyledik. İlgisi daha da arttı. Soruları üsteledi...

Ben gözlerimi onun ellerinden pek ayıramıyordum. Gazetelerde, afişlerde, pankartlarda gördüğüm iki kelepçeli bilek, her biri bin batmanlık görünen iki yumruk, bu yumrukların karşısında kuduza dönen faşist asalaklar, kıran kırana bir çatış-

ma, komünistin üstünlüğü, düşmanın gaddarlığı, bütün bunlar kafamdan zincirleme geçiyordu. Oysa Dimitrof'un elleri pek te büyük değildi. Serçe parmakları kanburcaydı. Piposu elinde kaybolmuyordu... Biz anlatıyorduk, o dinliyordu. O soruyordu, biz cevap veriyorduk. Alnı kırışıyor, geriliyordu. İri kaşlarını çatmıyordu. Geniş dudaklarında ince bir gülümseme belirdiyordu, birdenbire kesiliyordu...

Bize, Türkiye'deki cezaevlerini sordu. Polisi sordu. Yar-gılamaları, komünistlerin duruşmalarını sordu. Meclisi sordu. Komünist Partisi'nin durumunu sordu. Orta tabakaları sordu. İşçiyi, köylüyü sordu. Sendikacılığı sordu. Milli burjuvazinin içindeki gelişmeleri sordu. Yabancı sermayenin durumunu sordu.. Biz, Türkiye'de derebeylik ilişkilerinin hâlâ kuvvetli olduğunu, ağalığın köyde, kasabada kol gezdiğini, Meclis'te ağır bastığını anlattık... Sorular, cevaplar içiçe girdi. Vakit bir hayli ilerlemişti, gölgeler dönmüştü. Güneş ışınları yana yatmıştı, ağaçları sanki ortasından biçiyordu...

Konuşmanın akışı ilginçti. Bu, bizim için sevinilecek bir rastlamaydı. Dimitrof yoldaş ayağa kalktı:

"Size doyum olmaz der gibi, "bana izin..." dedi. Ayrılırken, el sıkışırken, kendisinden özel bir randevu istedik. Bazı müşküllerimiz, sorunlarımız olduğunu, bunların çeşitli memleket ve parti sorunlarıyla bağlı bu-

lunduğunu söyledik... Kestirmeden cevap verdi: "Olur. Hay hay..." dedi. Ve buluşma gününü, cebinden çıkardığı not defterine yazdı.

G. Dimitrof yoldaş bizi bütün sarmıştı. Bunun nedeni apaçıktı. Faşizme karşı komünistlerin savaş ustalığını en karakteristik çizgileriyle veriyordu. Önemli başka bir olay vardı. G. Dimitrof yoldaşın Laipzig meydan savaşı, dünya çapında büyük oluşmaların yaklaştığına sinyal verdi. Yeryüzünde komünist hareket, bütün komünist partileri bir dönüm yerine gelmişti.

Politik hava sertleşiyordu. Büyük fırtınaların eli kulağında daydı. Faşizm ve harp dünyanın üzerine adım adım yürüyordu. Bu tehlikeyi göğüslemek, barışı savunmak, uygarlığı savunmak, insanlığı korumak bütün heybetiyle ve en başta komünistlerin karşısına dikiliyordu. Komünist hareketin göbeğinde duran sorunlar çetindi. Bunları çözmek için Leninci akıl, beceriklilik, cesurluk isterdi. Bu dönem, Leninci strateji ve taktiğin geliştirilmesi zorunluluğunu ortaya koyuyordu. Komünist partilerinin açık seçik stratejileri, esnek taktikleri, yeni savaş biçimleri, örgüt biçimleri olmalıydı. Bunlar işlenmeliydi. Bu sorunlar, dünya çapında, Komintern'in önünde duruyordu...

Biz Türkiye'yi düşünüyoruz. Dünya komünist hareketi-

nin ana konuları bize de sorumluluk yüklüyordu. Kendi eksikliklerimizi, zorluklarımızı, hatalarımızı eleştirip duruyorduk...

Faşizm - tekelci kapitalizmin dölü. Faşizm - finans kapitalin, en gerici emperyalist çevrelerin, en azılı şövenistlerin yumruğu, diktatorası. Emperyalizm can düşmanımız. Bunları saymak kolay. Bu azılı düşmana karşı nasıl savaşacağız? İşte canlı sorun. Faşizm, ulusal bağımsızlığın, demokratik gelişmenin amansız düşmanı. Doğru. Ne ile, kiminle ve nasıl savunacağız ulusal bağımsızlığımızı? Bu, bizim için, komünistler için, halkımız için kesinlemesine bir soru. Faşizm - harptir. Öyleyse harbe nasıl karşı duracağız? Barışı nasıl savunacağız? Faşist - emperyalist güçler, ellerinden gelse, Sovyetleri bir kaşık suda boğarlar. Ulusal bağımsızlıkların, kurtuluş hareketlerinin ana dayanağını nasıl koruyacağız? Proleter enternasyonalizmi ödevimizi nasıl yerine getireceğiz. Soruların sorusu...

***

Bütün bu sorular ve olaylar, kimi bulanık, kimi açık, kimi kesin, kimi karışık tartışılıyor, konuşuluyordu. Biz kısa bir süre için gelmiştik Moskova'ya. Komintern VII. Kongre'ye hazırlanıyordu. Birçok komisyonlar kurulmuştu. Yeni bir hava esiyordu Komintern'de. Biz, çamların

altında dinleniyorduk. Bol bol okuma olanağı bulmuştuk. Yılların okuyamama acısını çıkarıyorduk.

Birkaç gün için kitapları bir yana attık. Dimitrof yoldaşın karşısına hazırlıklı, derli toplu çıkmak istiyorduk. Sorunlarımızı, sorularımızı sıralıyorduk. Dünyanın durumunu tartıyor, Türkiye'de güçlerin karşılıklı dengesini ele alıyorduk..

TKP'nin IV. Kongresi'nden bu yana iki yıl geçmişti. Olayların akışı, Merkez Komitesi'nin plenumları pek çok şeylerin yeni baştan ve bambaşka yönden işlenmesini gerektiriyordu. Kesinlikle belirlemekte olan yeni durum, komünist hareketteki oluşum bizi, bütün parti üyelerini, parti örgütlerini, partinin stratejisi, taktiği, programı, tüzüğü, genel politikası üzerinde düşünmeye, eleştirmelere zorluyordu...

Toplantılarda, ayrı ayrı buluşmalarda, arkadaşlar arasındaki konuşmalarda, Merkez Komitesi'nin oturumlarında zorlu tartışmalar oluyordu. Bu tartışmalardan bazılarının kökleri derinlere gidiyordu. Bizde, Türkiye'de, ta Kurtuluş Savaşı günlerinden bu yana, birbirine aykırı iki uç, iki güç, iki akım çatışagelmiştir. Yol seçmek savasını durmuş değildir. İlerici güçler, akımlar dallıdır. Gerici güçler de bir boydan ve soydan gelmiyor. Onların içinde de çatışmalar, çelişkiler sertleşiyor. Ama asıl önemli olan ilerici

güçler içinde yol seçmek eğilimleriydi. Demokrasi, bağımsızlık ve kapitalist olmayan yol için giden çatışma çok bileşik biçimler alıyor. Milli burjuvazi kapitalist yolda bocalayıp duruyor. Bu yol, yön seçme, ortak güçlerin, ilerici ucun bağlaşıklığını sağlama konusu Komünist Partisi'nin savaş gündeminden kalkmamıştır. Solculuk, sağcılık, tutuculuk, oportünistlik, çeşitli biçimlerde, hemen her zaman, bu ana konu üzerinde kendisini ortaya koymuştur.

Komintern'in kongre hazırlığını, komisyonlarında geçen tartışmaları bu veya şu ölçüde öğreniyorduk... Dimitrof'un tarihsel Mektubu vardı... Sosyal-demokrasinin faşizmle eşlenmemesi tezi bizim için başka bir yönden önemliydi. Türkiye'de o zaman sosyal-demokrasisi yoktu. Bizdeki sosyalist ve sosyal - demokrat partiler çoktan ya dağılmış , ya kapatılmıştı. Üyelerinden bazıları da Cumhuriyet Halk Partisi'ne katılmıştı. Ortada da legal bir bu parti vardı. O da kırk ambar dı: Sağ - sol içiçeydi. Bizim, Komünist Partisi'nin, bu durumda, ulusal burjuvaziye karşı, onun yurtsever, anti-emperyalist kanadına karşı tutumu ne olacaktı? Proleter olmayan yığınlara karşı taktiği ne olacaktı? Partide kimisi, millî burjuvazinin artık suyunun kurduğunu, anti-emperyalist, anti-feodal yönü kalmadığını savunuyordu. Ki-

mileri de, Komünist Partisi'ni, işçi sınıfını burjuvazinin kuyruğuna bağlıyordu. Kimi, burjuvazinin içindeki ayrışma sürecini seçemiyor, karıştırıyordu. Kimi, halkımızla emperyalizm arasındaki uzlaşmaz zıtları atlıyordu. Türkiye'yi dünyadan ayırıyordu...

Türk-Sovyet ilişkileri halkımızın ana sorunlarından biridir. Emperyalistler, Türkiye'yi, her zaman, önce Sovyetler'den uzaklaştırmak, aralarını açmak, sonra onu kendi amaçları için kullanmak yolundan yürümüşlerdir. Emperyalizme karşı savaş, Türkiye ile Sovyetler arasında iyi komşuluk ve dostluk ilişkilerini savunmak halkımızın olduğu için bizim, komünistlerin proleter enternasyonalizmi borcudur...

Demokratik haklar için savaş, bütün kesinliği ile her gün halkımızın karşısında duruyordu. Yeni kompradorlar, eskileriyle sarmaşıyor, emperyalizmin ajanları palazlanıyordu. Cumhuriyeti gericiilere, padişahçılara karşı savunmak halkımızın savaş gündeminden inmemiştii, inmemiştir... Köylü konusu bütün yönleriyle, bütün keskinliği ile duruyor... Hep "müttefik" bağlaşıklık diyorduk. Bu bağlaşıklıkta millî burjuvazinin yeri ne olacaktır?... Millî cephe, anti-emperyalist cephe, demokratik cephe nasıl kurulacak? Kurtuluş Savaşı'nda "Kuva-i Milliye" tek cephenin bir biçimiydi... O biçim bugüne uydurulamaz.

İşte böyle binbir çeşit zor-

luklar, problemler karşısındaydık. Bunlara çözüm yolları arıyorduk. Yeryüzündeki genel durum, Türkiye'deki gelişmeler, TKP'ye çeki düzen vermek zorunluluğunu önümüze koymuştu. Hızırını gökte ararken, yerde bulmuştuk: Dimitrof yoldaş karşımıza çıkmıştı... Elbette ne boynumuza muska takacak, ne elimize hazır reçete verecekti. Çeşlikileri açacak anahtar, bunların çözüm yollarını gösterecekti. Marksçı-Leninici bir ustadan bundan başkasını beklemiyorduk...

O gün Moskova'da gökyüzü nasıldı? Mahovaya'da, yol kavşağında trafik mîlis gene o uzun boylu adam mıydı? Üniversitenin önünden mi geçtik? Bilmiyorum. Neşemiz yerindeydi... Komintern'in kaçınıcı katı? Koridorlardan, kapılardan geçtik. Kılavuzumuz genç bir delikanlı. Bize karşı, halkımıza karşı ayrı bir ilgisi var... Dimitrof yoldaşın çalışma odasına girdik... Yeşil çuha örtülü bir masa. Çalışma yeri çok sade. Alaca porfirden büyük bir sigara tablası masanın bir köşesini tutmuş... Dimitrof yoldaş bize iki koltuk gösterdi. "Buyurunuz" dedi...

Dimitrof yoldaş sandalyasını masanın köşesine çekti. Bize daha yakın oturdu. Piposunu, avucunda, baş parmağıyla sık sık bastırıyordu. Anlatın bakalım, der gibi yüzümüze baktı. Arkadaşım söze başladı. Epice konuştu. Durdu. Ben anlattım. Ama gözlerim Dimitrof yoldaştan ayrılmıyordu. Arada bir pi-

posunu sigara tablasına bırakıyor, renkli bir kalemle önündeki kaada dik, düz çizgiler çeki-yordu. Dörtgenlerin, üçgenlerin içine kareler koyuyor, bulmaca gibi yapıyor. Bazı şeyler yazıyor, kiminin altını çiziyordu...

Kahve getirdiler. Birisi "Mekke" fincanı. Dimitrof yoldaşın önüne koydular bu açık mavi çizgili fincanı. O gülümseyerek: "Türlere zor kahve beğendirirsiniz... Baksana kaymağı yok..." dedi. Ve sorularla karışık konuşmaya başladı. Konuşmasını, aşağı yukarı, aklım da kaldığı kadar özetliyorum:

...Türkiye'de bir kurtuluş harbi oldu... Cumhuriyet oldu. X. yılını kutladınız... Bunlar, Türkiye halkının yaşantısında derin bir dönüm yeri, tarihsel bir oluşum... Ulusal bağımsızlığı silâhla, kanla almak, salgıncıyı, emperyalistleri memleketten koymak Türkiye halkının ulusal onurudur, tükenmez bir kuvvet kaynağıdır. Siz komünistler bu kaynağı nasıl kullanıyor, nasıl savunuyorsunuz? Geleneklerin olumlu ve olumsuzu vardır... Ama bir gerçeği unutmamak gerek. Gericiler gelenekleri kendi çıkarlarına kullanmakta, bunlar üzerinde oynamakta ustadırlar... Gericilerin bu oyunlarını her zaman halka anlatmak, göstermek komünistlerin vazgeçilmez görevidir... Halkı uyarmak, uyandırmak...

Emperyalistler ve onları Türkiye'de destekleyen gerici güç-

ler yenilgilerini unutmamışlardır. Bunların dayanakları kökünden yıkılmamıştır. Toprak reformu, devrimi olmamıştır. Ağa gene ağadır, diyorsunuz. Demokratik haklara halk kavuşmamıştır. Seçim sistemi eski, geri. Demokratik seçim, söz, toplandı, basın, örgüt hürriyeti için savaş geniş yığınların savaşıdır. Bu savaşla işçi sınıfı da, orta tabakalar da, köylü de, millî burjuvazi de, halkın değişik kolları ilgilidir...

Parlamentoya, Meclise halk temsilcilerini sokmak savaşını kenara itemezsiniz... Cumhuriyetin bu kurumunu niye yalnız karşı sınıfların elinde bırakalım... Bu konu üzerinde iyice düşünmeniz gerekir... Bulgar komünistlerinin epice parlamento savaşı deneyleri vardır... Bu savaşta da başarı, yığınlara inmekle, onlarla bağlanmakla, yığın örgütleri kurmakla, onları yönetmekle olur...

Köylü, örgütlü değil sizde. Komünistler, bekliyorsunuz zahir, köylü ayağınıza gelsin... Partinin köydeki durumunu sordum. Aldığım karşılık kötü... Komünist Partisi işçi arasında, sendikalarda, gençlik arasında nasıl çalışıyor?... Esnaf, küçük tüccar var. Bunlarla ilişkileriniz, bağlarınız nasıldır?...

Millî burjuvazinin içindeki ayrışma sürecinden söz ettiniz. Bu uzun bir süreçtir. Bütün mesele, burjuvazinin kompradorunu millî olanından ayırmaktır. Komprador sömürgeci ajanıdır... Millî burjuvazinin iki yönünü de

unutmamak, gözden kaçırmamak şart... Hükümet, diyorsunuz, yabancı kumpanyaların, işletmelerini, imtiyazlarını satın alma yolundadır... Siz buna nasıl bakıyorsunuz?... Elbette satın almak, kovmak değildir. Ama gene de ileri bir adımdır. İş bu kadarla bitmiyor. Yabancıların bir daha geri gelmemeleri için garanti nerede. Bu ancak yığınları örgütlemekle olur. Burjuvazi, gericiler her zaman yabancı sermayelerle uyuşma yolları bulurlar...

Önünüzde çok çetin, bileşik problemler duruyor...

Alman emperyalistleri, Hitlerciler, Balkanları, Türkiye'yi unutmuşlardır. "Drank Nach Osten" planından vazgeçmemişlerdir... Türkiye emperyalistleri her bakımdan, bir de coğrafi stratejik bakımdan çok ilgilendiriyor... Onlar, Türk-Sovyet ilişkilerini baltalamaktan hiç bir zaman geri durmazlar... Mustafa Kemal'in millî bağımsızlık, Sovyetlerle iyi komşuluk politikası emperyalistlerin gözüne batıyor... Bütün bunlara karşı titiz davranmanız doğrudur...

***

...Gelelim sizin anlattıklarınıza. Dost acı söyler. Siz, Türk komünistleri, arabayı ters koşmuşsunuz... Büyük bir içtenlikle komünist davasına, halkınıza bağlısınız. Başınızdan az şeyler de geçmemiştir. Komünist Partisi'nin bir savaş geleceği ve millî kurtuluş savaşında kökleri var... Buna karşılık

ters tutuşlarınız da az değil...

Burjuvazi sizi boyuna yığınlardan koparmaya, politik yaşantının dışına atmaya, yığın hareketlerinden ayırmaya, sizi boyuna illegaliteye itmeye çalışmıştır. Baskı, terör, provokasyonlar etkisiz kalmamıştır. Bunun panzehiri, karşılığı yok değil. En başlıcası yığınlarla, halkla bağlanmaktır. Bu da örgütlenir... Ama örgütten örgüte ve örgütlenmeye fark vardır. Sizin anlattığınıza göre, gizli sendikalara üye olmak Komünist Partisi'ne girmek kadar zor birşey... Sizin Komünist Gençlik örgütü de öyle... Bu yolla yığınlara gidemezsiniz... Bu örgütleri legalize etmelisiniz. Açık gençlik, öğrenci örgütlerine, spor örgütlerine, açık sendikalara girmelisiniz, bunların kurulmasına, gelişmesine yardım etmelisiniz... Açık, legal yayından yararlanmalısınız... Legal tek parti var sizde. Bunun içinde değişik akımların çatıştığını, bunun ilerici kanadı bulunduğunu belirtiyorsunuz. Sizin bunlara karşı tutumunuz nedir? Onlarla bağınız var mı? İşin hep ters tarafını almamalı.. Kabuğunuzdan çıkın...

Türkiye'nin çoğu köylü. Sizinse onunla bağınız yok. Köyde örgütünüz yok. Toprak savaşını, ağalığı kaldırma işini nasıl becereceksiniz köylüsüz?... Bu büyük ve zor dava... Köylü karanlıklar içinde.

Türkiye orta tabakaların bol olduğu gelişmemiş bir memleket. Bu tabakaların içinde, git-

tikçe gelişen bir ayrışma başlamıştır. Bu ayrışmalar yeni çatışmalar, yeni problemler ortaya çıkarıyor. Milli burjuvazi bunlarla bağlı. Gericici çevreler, egemen sınıflar bu yığınları boş bırakmıyor... Halkın ezici çoğunluğu okur-yazar değil. Halkta kör inançlar, din bağları kuvvetli... Halkı okutmak, uyarmak için köyde, kentte size kıyametler kadar iş var. Yazıyı sağdan sola aldınız. Kolaylık oldu diyorsunuz. Cumhuriyet için bu bir başarıdır. Yararlanmasını bilin... Kabuğu içinde kalmak sizin için, parti için en büyük tehlikedir...

Toprak devriminden, reformundan kaçan, demokratik gelişmelere karşı duran burjuvazi, egemen sınıflar, memleketi çıkarmazlara sürüklemekten kaçınmazlar. Komünist Partisi bunu halka göstermekle yükümlüdür. Açmazların çözüm yollarını nasıl bulabilirsiniz?... Reaksiyon kurt gibidir. Yetenekleri boldur...

Memlekette legal hükümet partisi, tek parti var. Bu parti burjuvazinin değişik kollarını, toprak ağalarını, orta tabakaların temsilcilerini kucaklıyor, içinde bir hayli işçi, köylü üye var diyorsunuz... Bu partiyi iyice öğrenmelisiniz. Bu partinin içinde çelişkiler, sınıf ayrışmaları, zıtları gittikçe hızlanacaktır. Ayrışma sürecinin ne gibi biçimler alacağı zamanla belli olur. Ama, sizin bu süreci dikkatle izlemeniz gerek... Türk komünistlerinde Kemalizme kar-

şı allerji vardır. Bu da anlaşılır bir şeydir. Hükümette onlardır. Size dayak atan, kalelere gönderen bunların hükümetidir... Ama siz kendiniz söylüyorsunuz, bu hükümet partisi bir soydan, bir boydan değildir. Demek içinde ilericisi, gericisi, tutucusu vardır...

Milli burjuvazinin iki birbirine aykırı niteliğini, yaradılışındaki iki yönlülüğü unutmamalı. Onun gericilikle, emperyalizmle uzlaşıcı yönünü, eğilimlerini, halka, demokratik gelişmeye karşı olan davranışlarını kesinlikle açığa vurmak, onunla savaşmak şarttır. Ama onun bir de gericiliğe, emperyalizme karşı direnişi vardır. Unutmamalıdır ki, Türkiye halkının baş düşmanı emperyalizmdir, onun memlekette dayandığı, desteklediği gericici güçlerdir...

Bir olayı bir kere daha belirtmek yerinde olur. Türkiye halkı emperyalist slagınına karşı silahlı bir kurtuluş savaşı yapmıştır. Bu savaş geleneği, bütün yurtsever güçlerin ortak dil bulmalarını kolaylaştıracak niteliktedir...

Sigara dumanları iyice göllenmişti. Gün iyice ilerlemişti. Konuşma birkaç saat sürmüştü. Ben, notlarımı topladım. G. Dimitrof:

-“Ne zaman dönüyorsunuz memlekete?... Vakit olsaydı, bu konuşmayı yenilerdik... Anlattıklarınız çok ilginç... önünüzde çetin savaşlar, problemler duruyor... Haydi uğurlar olsun...”

Elini sıktık, ayrıldık. Omuz-

larımdan, sanki, büyük bir yük atmıştım. Sanki değil, gerçekten içimde, okulda sınavdan çıkmış gibi bir duygu vardı...

Ve az sonra, bizim Nâzım'ın türküsüyle: "SSSR! Ver elini ver!" dedik...

Aylar, yıllar geçti. İspanya'da kan gövdeyi götürüyordu. İspanya halkı, onların yanında Enternasyonal Gönüllüler Alayı faşizme karşı, dünya ağalığına göz koyan Alman-İtalyan emperyalistlerine karşı çala çakmak dövüşüyordu. Hitlerciler, dünyaya nasıl bir harp dayatmak yolunda olduklarını, İspanya'yı yakıp yıkmakla gösteriyordu. Cumhuriyetçiler dayanıyordu. Madrid dayanıyordu...

İspanya cumhuriyetçilerinin faşist salgıncılara karşı kahramanca direnişi Türkiye'de halk arasında, kamuoyunda derin yankılar uyandırmaktaydı. Evde, işte, sokakta, her yerde İspanya savaşları konuşuluyordu. Bu savaşları, bizim kurtuluş savaşının günleriyle: Sakaryalarla, Dumlupınarlarla, Antep vuruşmalarıyla ölçüyorlardı. Halkın anılarında: Alevler içinde yanan İzmir, denize dökülen, kaçan salgıncılar, göz yaşları, sevinç haykırıışları, bütün çığlıkları, dehşeti ve heybetiyle canlanıyordu...

Kamuoyunda, halk arasında çalkalanan bu havayı basının belli bir bölümü yansıtıyordu. Herici aydınlar, İspanya halkının Frankoculara, Alman ve İtalyan emperyalistlerine karşı savaşını anlatan broşürler, der-

giler, kitaplar çıkarmaya başladılar. Legal yayın için elverişli bir durum meydana gelmişti. Merkez Komitesi, legal çalışacak bir yayının ekibi kurdu. İlk ağızda, İspanyol cumhuriyetçilerinin ne uğrunda savaştıklarını, Enternasyonal Gönüllü Alayı'nın ne olduğunu anlatan cep broşürleri, kitaplar çıkarıldı. Halk bunları kapıştıyordu. Komünist Partisi'nin il, semt, sokak, fabrika komiteleri bu yayınları kolayca dağıtabiliyordu.

Bu arada G. Dimitrof yoldaşın, Komintern'in VII. Kongresi'ndeki tarihsel raporunu Türkçeye çevirdik. Baskısı yarı legal çıktı. Açık, elden dağıtıldı. Baskısı, biçimi de fena değildi. Dış kapağının üst köşesinde: "G.D." italigi vardı. Ortasında iri puntuyla: "Diyor" yazılıydı...

***

G. Dimitrof yoldaşla ikinci karşılaşmam beklenmedik olmadı. Aradan dört yıl geçmişti. Çalışma odası genişti. Bu defa yanında Wilhem Pik yoldaş var. İkisi de ayaktaydı. Pik yoldaş birşey anlatıyordu... El sıkıştık. Yer gösterdi: "Oturunuz" dedi. Gene, kendisi yeşil çuha örtülü masanın köşesindeki sandalyaya ilişti. Ama bu masa daha uzundu. İki yanında sıra sıra sandalyalar vardı. Alaca porfirden sigara tablası yoktu. Beyaz bir tepside iki maden suyu şişesi ve bardaklar vardı. Dimitrof yoldaş gene baş parmağıyla piposunu bastırıyordu. Ben elimde bir tomar kitap, der-

gi, gazete, broşür tutuyordum. Bunları masanın köşesine, Dimitrof yoldaşın önüne koydum. "Bunlar partinin yayınları" dedim. Kapağının üst köşesinde "G.D." harfleri olan broşürü kendisine sundum. İç kapağında, el yazısıyla: "G.D. yoldaşa, saygılarımızla" deniliyordu. Altında broşürü basan iki yoldaşın imzaları yatıyordu...

Dimitrof yoldaş yumuşak bir sesle: "Spasibo.. spasibo" dedi. Broşürün yapraklarını çevirdi. Baskısına, harflerine baktı. Ve "Türkçesi uyuyor mu aslına?" dedi. "Beğeniliyor... Sizi Türkçe konuşturmaya gayret edildi..." dedi... Gazeteleri, broşürleri birer birer ellere aldı. Açtı, kâatlarına, harflerine, baskılarına baktı. Gazetelerin manşetlerini, başlıklarını, konularını, içlemlerini sordu. Merkez Komitesi'nin organı: "Orak-Çekiç" gazetesinin mizampajını, baskısını fena bulmadı. Zanaatıydı bu işler. Zevkle, sayfaları parmaklarıyla okşaya okşaya bakıyordu satırlara...

G. Dimitrof yoldaşla bağlı izlenim ve anılarımı bir sinema filmine çevirecek değilim. Bu anılarımın acısı, sert, yumuşağı, tatlısı var. Ama hepsi de akıl vericidir. G. Dimitrof yoldaşın kendine özgü bir hüneri, komünistlere Marksçı-Leninci biçim, formasyon verme ustalığı vardı. Onun elinden, onun çarkından çıkmış, yalgorülü, temiz yürekli sapına kadar devrimci bir kuşak anılarında dizi kolunda geçer.

Bunlar sürekli olarak gözlerimde canlanır:

Marek yoldaş! Tavlada yenildi mi, gülerdi. Yendi mi: "Cezveyi sür ocağa" derdi Kesin, açık görüşlüydü, cesurdu. Yoldaşlık duygusu insana güç veriyordu. Komünistliği pırlantadan temizdi...

Poptomov yoldaş! Bu yoldaşla Türkiye konularını, Bulgaristan olaylarını tartışır dururduk. Bana da ona da çok yazı yazmak düşerdi. Sonra uzun zaman yanyanaydık. Eleştirilerinde hatır gönül demezdi. Ama çok anlayışlıydı...

Kostof yoldaş! Onu bana Dimitrof yoldaş tanıştırmıştı. TKP ve Türkiye olaylarına karşı, halkımıza karşı temiz bir anlayışı vardı. G. Dimitrof yoldaşın yakın savaş arkadaşlarının bu proleter enternasyonalizmi çizgileri, davranışları BKP'nin en kuvvetli yönünü somutlaştırır...

Dimitrof yoldaşı anılarında kendi eliyle bana armağan ettiği maun rengi bir pipo ve sarı bir çim tütün canlandırıyor... Sonra kulaklarımda, Sofya Halk Tiyatrosunun tavanlarını indiren gür alkışlar cınlıyor. Kongre Enternasyonal marşını söylüyor. G. Dimitrof yoldaşın gözleri ışıl ışıl parlıyor. Yüzü bayram yerinde ışıltı seyreden bir çocuk gibi sevinçli. Dimdik. bütün heybetiyle duruyor... Kulaklarımda Türkçe tek heceli bir ses hâlâ yansıyor: "Dev!..."

Sosyalizme ocıken
Heri demokratik
bir düzeni, devrim
yoluyla kormak
için Heri! ★

İŞÇİNİN SESİ

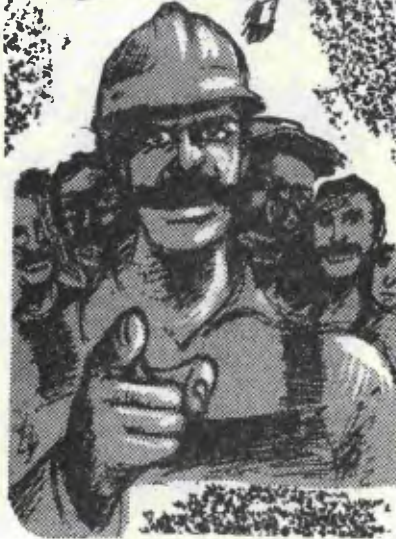
Bütün ülkelerin proleterleri, birleşin!

15 GÜNLÜK DEVRİMCİ İŞÇİ GAZETESİ

İŞÇİNİN SESİ'NE

ABONE

OL!

YAZIŞMA ADRESİ . . . . 56 Mansfield Rd. ILFORD . ESSEX . ENGLAND

THE HISTORY OF THE

REIGN OF

CHARLES THE FIRST

BY

JOHN BURNET

OF

SCOTLAND

IN

SEVEN VOLUMES

Printed by Anvil Printers

